

תורה ומדינה הלכה למעשה - קניין תלפוני ואינטרנטי, כרטיסי אשראי וכדומה

- הפוסקים העוסקים בענייני הקניינים, מבינים ע"פ הגמ' והראשונים, שישנם שלוש מדרגות עקרוניות בתקפותו של הקניין בהשקפתה של תורה. המדרגה הראשונה הינה דיבור בעלמא, כלומר גילוי דעת של הקונה והמקנה להעברת הבעלות ביניהם על חפץ מסוים. גילוי דעת זה אכן הינו תנאי מהותי להעברת הבעלות, אך מובא בגמ', ונפסק להלכה בשו"ע: "שאינן המקח נגמר בדברים". אולם מובא בגמ' ונפסק להלכה בשו"ע, שחז"ל רואים בעין לא יפה את האדם החוזר בו מאותה גמירות דעת שהייתה בין הצדדים, למרות שהייתה בדברים בעלמא. בלשון הגמ' נקרא אדם זה "מחוסר אמנה", אך מעבר לכינוי זה לא מופעלת כנגדו כל סנקציה משפטית. משום שלהבנתם של חז"ל, אין כל העברת בעלות, אפילו לא חלקית, בדיבור בעלמא. המדרגה השנייה לכאורה קיימת אך ורק "בקניין כסף", אשר מדיני תורה, קונה כל החפצים המיטלטלין, אולם חז"ל הפקיעו קניין זה מסיבות שונות, ואמרו שחפצים המיטלטלין יקנו אך ורק בפעולת המשיכה. למרות, שמדיני תורה פעולה קניינית של משיכה, אינה תופסת כלל במטלטלין. אולם חז"ל נקטו בסנקציה משפטית מסוימת, במצב בו מעבר לגמירות הדעת בין הצדדים, שנעשתה ע"י דיבור בעלמא, גם הכסף תמורת החפץ הנקנה כבר ניתן. ועל אף שחז"ל ביטלו את קניין הכסף, מ"מ ראו לנכון לעשות דבר מה כנגד החוזר בו אחר העברת הכסף, ואמרו חז"ל שמי שחוזר בו מביצוע הקניין אחרי העברת הכסף, מקבל על עצמו קללה חמורה מאוד, אשר לשונה בתמצית הינה, שהקב"ה שהעניש את אנשי דור המבול, הוא יעניש אדם זה שאינו עומד בדיבורו. לכאורה לשון הקללה קשה. שהרי אדם זה, לא רק שלא עמד בדיבורו, דהיינו המדרגה הראשונה אותה הבאנו לעיל, אלא חוזר בו ממעשה מסוים שנעשה. אם כן, ראוי שלשון הקללה יהיה שה' יפרע ממי שחוזר בו ממעשיו, ולא רק מדיבורו? יש לציין שמעבר לקללה זו, חז"ל מבינים שמבחינה משפטית טהורה, גם אחר העברת הכסף תמורת החפץ הנקנה, יכולים שני הצדדים לחזור בהם, משום שלמעשה אין בכך מעשה קניין. **מיסוד דברים אלו עולה, שלא רק שאין המקח נקנה בדיבור, אלא שגם מעשה הקניין צריך להיות מעשה ספציפי, המוכיח העברת בעלות, ולא מעשה כלשהו.** הדרגה השלישית בתקפותו של קניין, הינה כאשר ישנה גמירות דעת בדיבור ובמחשבה בין המוכר לקונה, וכן התבצע מעשה הקניין, אשר חז"ל נתנו לו תוקף קנייני. או אז, גם אם ירצה אחד מהצדדים לחזור בו מהעסקה, לא יוכל לעשות כן. משום שמהלך הקניין הכולל בתוכו הן גמירות דעת, והן מעשה קניין מועיל, נעשה בשלמותו, והעברת הבעלות הושלמה כליל. האגרות משה מסביר יסוד דיני הקניינים ואומר, שישנם שני חלקים בהעברת הבעלות. חלק אחד הינה אותה גמירות דעת בדברים בלבד, והחלק השני הינו מעשה הקניין. **עוד מסביר האגרות משה, שלמרות שהחוזר בו מדברים לכאורה לא חוזר בו מכלום, משום שלמעשה טרם הועברה הבעלות.** חז"ל גינו אותו, וכינו אותו מחוסר אמנה. משום שלהבנתו גמירות הדעת מתחילה את הקניין, ומעשה הקניין גומר אותו. לכן, למעשה, אדם החוזר בו אחר דיבורים בעלמא, חוזר בו מאמצעו של תהליך הקניין, וכל עוד שהתהליך לא הסתיים במלואו, מבחינה מעשית החפץ לא עבר בעלות, אך תחילת העברת הבעלות נעשתה, ולכן חז"ל מגנים אדם זה. יסוד זה בדברי האגרות משה נותן תוקף מסוים, גם לעצם הדיבור ולא רק למעשה הקניין. שהוא, לפי דבריו, גמירות דעת בפועל, היינו מעשה המוכיח שגמירות הדעת הינה ממשית, ולא אמירה בעלמא בלא כסוי. ממילא, העיקר במהלך העברת הבעלות אינו מעשה הקניין, אלא גמירות הדעת, אך היא אינה שלמה, כל עוד לא נעשה מעשה המוכיח על אמיתותה וכנותה. ע"פ יסוד זה ניתן גם, להסביר מדוע לשון הקללה "במי שפרע" הינו פריעה ממי שלא עומד בדיבורו, ולא ממי שלא עומד במעשיו. משום שכיוון שעיקר החזרה ממהלך זה הינו מגמירות הדעת שנעשתה בדיבור בעלמא, לא טוב עשה בעמיו, זה החוזר בו מדיבורו, בפרט שגם צורף לכך מעשה מסוים, המוכיח בצורה כלשהי את רצינות גמירות הדעת.
- ע"פ הבנת יסודות דיני הקניינים הנ"ל, עלינו להבין כיצד יש להתייחס לקניינים החדשים, אשר עולם הכלכלה המודרני מייצר, ע"מ לאפשר לעולם הכלכלי להיות מהיר ותואם יותר, לקדמה ולטכנולוגיה. אחד החידושים המרכזיים בתחום הקניינים הינו הכרטיס האשראי, אשר ע"פ פס מגנטי ושאר טכנולוגיות, אדם מעברי את הכרטיס, ולמעשה מבחינת היחס המשפטי-אזרחי, נחשב הדבר כאילו נתן כסף למוכר, עבור חפץ מסויים. באנו לשאלה איזה קניין מתבצע ע"י העברת כרטיס האשראי. **יש שרצו לומר שכרטיס אשראי למעשה הינו קניין כסף לכל דבר ועניין.** זאת, למרות שבזמן ביצוע העסקה לא הועבר כסף בין הקונה למוכר כלל. אלא שפוסקים אלו סוברים, שדומה הקניין לדין המכונה בגמ' "מקודשת מדין עבד כנעני". דהיינו ניתן לקנות חפץ, ע"י ניתנת כסף לאדם מסוים, ובעבור זאת יקנה החפץ לאדם שלישי. לכאורה אומרים הפוסקים, שכך עובד מעשה הקניין בכרטיס האשראי, כאשר חברת האשראי נותנת את הכסף למוכר, ותמורת זאת החפץ נקנה לקונה. אלא שיש להקשות מספר קושיות על שיטה זו. ראשית ישנם ראשונים כדוגמת הרמב"ם, הסוברים שאין קניין זה מועיל במקח וממכר, אלא בקידושי אשה בלבד. בנוסף לכך חברת האשראי אינה נותנת את הכסף למוכר מיד, אלא כעבור זמן מסוים. כך שגם לפי שיטה זו, אין החפץ נקנה בזמן העברת כרטיס האשראי, אלא זמן מה אח"כ, מה שאינו תואם את היחס הקנייני המצוי כיום, לפיו בזמן העברת הכרטיס עוברת הבעלות. זאת ועוד, כפי שהבאנו לעיל, חז"ל ביטלו את קניין כסף במטלטלין, ואמרו שרק משיכה קונה בהם. לכן גם אם העברת כרטיס האשראי נחשבת כקניין כסף, עדיין לא ניתן ע"י כל קניין כסף

באשר הוא, לקנות חפצים מיטלטלין. אלא שנחלקו הפוסקים, כאשר הקונה והמקנה התנו ביניהם שקניין כסף יועיל במטלטלין, אם יש לתנאי זה תוקף. הרמ"א הביא להלכה, שתנאי זה מועיל. לפיכך, המנהג הרווח כיום בנוגע לכרטיס אשראי, לא גרע מתנאי אישי בין שני אנשים. לכן לדעתו, אם נתעלם לרגע משאר הקושיות הנ"ל, ניתן לקנות גם מיטלטלין בכרטיס אשראי. לעומתו, לדעת הש"ך, כלל לא ניתן להתנות על קניין באופן זה. נראה שנקודת המחלוקת בין הרמ"א לש"ך, כפי שנראה מדבריהם הינה, שלדעת הרמ"א, התניה על קניינים הינה התניה לגיטימית, ככל תנאי שבממון שהתנאי קיים, ויכול אדם לומר על תקנת חז"ל, השוללת את קניין כסף מדאורייתא, אי אפשרי בתקנה מעין זו. אולם לדעת הש"ך, לא ניתן להתנות ולהמציא קניין חדש, בפרט שחז"ל אמרו שקניין זה לא תופס. משמע, שלדעתו התניה על קניינים, אינה נחשבת כהתניה על דבר שבממון, אלא מעין תנאי על איסור והיתר, שכמובן תנאו בטל. נמצא שלדעת הש"ך, אף אם נאמר שאכן העברת כרטיס האשראי הינה שוות ערך לקניין כסף, מ"מ לא ניתן להקנות מיטלטלין בקניין כסף, וממילא ה"ה באשראי. לכן, **אם קניין האשראי בר תוקף רק מכח קניין כסף, קשה מאוד להעמיד זאת מבחינה הלכתית משפטית, במבחן המציאות המודרנית כפי שהיא כיום, מפאת הקושיות והמחלוקות הקיימות סביב הנחה זו כדלעיל.**

• **יש מפוסקי זמננו, שרצו לומר שהן קניה בכרטיס האשראי, והן קניה ע"י הקשה על מסך המחשב או הטלפון ובכך מתבצע הקניין, יש להן תוקף קנייני מכח קניין "סיטומתא".** קניין זה מופיע בגמ' בדברי רב רבא האומר שסיטומתא קונה. הראשונים מביאים הסברים שונים למהות קניין זה, ומובאים להלכה דברי הר"ח, הסובר שקניין זה אינו בהכרח מעשה מסוים, אלא כל דבר שנהגו לגמור בו המקח. כלומר, קניין זה ייחודי בכך, שאין בו מעשה ספציפי שעושה קניין, אלא נוהג מסוים, שע"פ נוהג במסחר מסוים, לקנות בו ולגמור בו המקח, כדברי הר"ח. המשך הגמ' העוסקת בקניין זה הינו תמוה במקצת. האמוראים נחלקו, האם קניין סיטומתא מועיל רק לעניין קבלת קללת "מי שפרע", או שמא קניין זה מועיל גם כקניין גמור. למסקנה קובעת הגמ', שקניין סיטומתא מועיל אך ורק לעניין "מי שפרע", ובמקום שנהגו להקנות בו לגמרי, מועיל הקניין אפילו כקניין גמור. לכאורה כהגדרת רוב הראשונים ודברי הר"ח שהובאו להלכה, כל קניין זה, בין לעניין "מי שפרע", ובין לעניין קניין גמור, תלוי במנהג הסוחרים. אם כן, מדוע הגמ' מחלקת, בין "מי שפרע" שחל תמיד, לבין קניין גמור שחל במקום שנהגו. הרי גם מצב של "מי שפרע" עוסק רק בסיטואציה של מנהג הסוחרים, מעצם הגדרת קניין סיטומתא. בנוסף יש להקשות על עצם יסוד קניין זה, שתלוי במנהג הסוחרים, ואין בו כל מעשה מסוים, המתחייב ע"מ לבצע את הקניין. שהרי כפי שהבאנו לעיל, כאשר ישנו מעשה קנייני, שאינו המעשה הנדרש לקנות בסיטואציה מסוימת, כגון קניין כסף במטלטלין, אין בכך כל קניין, אלא רק "מי שפרע". כיצד בקניין סיטומתא, די בכל מעשה באשר הוא, ע"מ לבצע קניין, במידה וכך נהגו הסוחרים. הרשב"א בהסברו לתוקפו של קניין הסיטומתא מסביר, שכיוון שקניין נחשב דבר שבממון, וניתן להתנות עליו, לכן כאשר ישנו מנהג סוחרים לקנות באופן מסוים, ממילא נחשב הדבר כאילו התנו הקונה והמקנה להקנות באופן זה, ולא ע"פ הקניינים המובאים בתורה ובחז"ל, ולכן הקניין חל. דבריו של הרשב"א עולים בקנה אחד עם דברי הרמ"א הנ"ל, אשר לדבריו ניתן לקנות מטלטלין בקניין כסף, במידה והקונה והמוכר הסכימו על כך, משום שנחשב הדבר כתנאי שבממון. לעומתו נראה מדעת הריטב"א, שאינו מקבל את דברי הרשב"א, שניתן להתנות תנאי על קניינים, ולכן מבין את המציאות בקניין סיטומתא באופן אחר לחלוטין. נראה שדברי הריטב"א מתאימים לשיטת הש"ך הנ"ל, הסוברת שלא ניתן להתנות על קניין שאין לו תוקף ע"פ תורה, שיקבל תוקף מכח תנאי שהתנו המוכר והקונה.

• הפוסקים נחלקו בשאלה, מהו תוקפו של קניין הסיטומתא. לדעת הנתיבות קניין זה תוקפו מדרבנן בלבד, משום שלא יתכן שקניין שהמקבל תוקפו רק מכח מנהג הסוחרים, יהיה בעל חשיבות יותר מאשר קניין שתוקפו ע"י חכמים. לעומת זאת, לדעת החתם סופר, לקניין זה שתוקפו הינו מכח המנהג, תוקף של קניין מדאורייתא. משום, שבניגוד לקניין שהינו מתקנת חכמים שנכפה על השוק, בלא הסכמת הסוחרים, אשר באופן זה ישנה רק אפשרות לחכמים להפקיר ממנו של אדם מדין "הפקר ב"ד הפקר", אך לא להמציא קניין מחודש, ולתת לו תוקף מדאורייתא. כאשר ישנו מנהג שכזה בין הסוחרים, יש לו תוקף מדין תנאי, וככל התנאים שבממון תנאו קיים כדלעיל. **ההשלכה לשאלה זו, האם תוקפו של קניין סיטומתא הינו מהתורה או מדרבנן, הינה בדבר השאלה: האם ניתן לקנות בו גם דברים המצריכים קניין מן התורה, כדוגמת ד' מינים בסוכות שהתורה אומרת "ולקחתם לכם" בקניין סיטומתא. שהרי לכאורה, במידה וקניין זה אינו מן התורה, משמע שד' המינים עדיין שייכים למוכר, וממילא לא יכול הקונה לצאת בהם ידי חובה בסוכות.** האחרונים נחלקו בסוגיה זו. מחלוקת זו מובאת ביחס לקניין שהינו תקנת חכמים המכונה קניין "במעמד שלושות". הב"י אומר שמכיוון שחכמים תקנו קניין זה, ממילא ניתן לקדש אשה בקניין זה. משום שע"י תקנתם, הטבעת שהועברה לאשה ע"י קניין זה, והיא שלה לחלוטין, ולכן היא מקודשת. האבני מילואים חולק על הבנה זו, ומסביר את דברי הב"י באופן שונה. הסיבה שאינו מקבל דברי הב"י הינה, אותה סיבה שראינו לעיל בדברי הש"ך, הסובר שלא ניתן להתנות בין המוכר לקונה, וכן בין האיש לאשה המתקדשת, שקניין מסויים שאינו קונה, יהיה בר תוקף בעקבות התנאי. לכן כוחם של חז"ל הינו רק להפקיר דבר מה מכח "הפקר בית דין הפקר", אך לא לתקן תקנות חדשות. **לדעה זו של האבני מילואים, לא ניתן יהיה לקנות כל דבר המצריך קניין מן התורה, כקידושין, מכירת חמץ וכדומה בקניין סיטומתא, אם אכן נאמר, שלקניין זה ישנו תוקף מדברי חכמים בלבד. אם כן, קניינים אינטרנטיים**

ובכרטיסי אשראי, למרות שבמסחר הרגיל ניתן להיעזר בהם. כאשר אנו הקניין המתבצע ע"י הינו בדברים המצריכים קניין מן התורה, לא ניתן יהיה לקנות בהם, מחשש לדעות הסוברים שאין לקניין זה תוקף מדיני תורה.

בעיה כבדה נוספת הקיימת בקנייני סיטומתא, אשר תופסים את אט מקום מרכזי בשוק הכלכלי בימינו הינה, שכחלק משכלול הקניה, לעיתים רבות, בפרט בשוק האינטרנטי, מוצעים מוצרים למכירה, כאשר טרם יוצרו, או לחילופין טרם נמצאים במחסני החברה המוכרת מוצר זה, ולאחר הקנייה מזמינה החברה מוצר זה, ושולחת אותו ישירות לקונה, זאת ע"מ לחסוך בעלויות אחסון וכדומה. ע"פ דיני תורה, לא מתאפשר לקנות "דבר שלא בא לעולם", היינו דבר שטרם יוצר, או דבר שאינו ברשותו של המוכר. בהסבר אי יכולת ההקניה של מוצרים אלו אמרו הראשונים, שישנו חיסרון מהותי בגמירות הדעת, כאשר הדבר אינו נמצא לעינינו, וטרם יוצר, וכן גם אם נמצא אינו תחת ידי המוכר. לכאורה בעיה קניינית זו צוברת תאוצה בעולם הכלכלי המודרני. משום שכפי שאמרנו, מערכת הקניינים נהפכת להיות וירטואלית יותר ויותר, וכן הקניות האינטרנטיות מחברות שלא מחזיקות מלאים ומחסנים, הופכות להיות זמינות ומוסדרות מיום ליום, ובהחלט אופן קניה זו מאפשרת לשווקים הכלכליים לעבוד בצורה חסכונית ויעילה יותר. אלא, שאם ע"פ תורה לא ניתן להקנות באופן זה, יש לכך השלכות כבדות על התנהלות המשק. שהרי כאשר חברה פושטת את הרגל, לאחר קניין אינטרנטי בכרטיס אשראי וכדומה, ישנה חשיבות רבה להבנה, האם אכן נקנה החפץ או לא. משום שאם נקנה החפץ, למעשה החפץ שייך לקונה, ולפני שהחברה מחזירה את החובות לכל בעלי החובות, מחויבת היא מבחינה משפטית-הלכתית, להחזיר את החפצים שכלל לא שייכים לה. אך אם לא נקנה החפץ, התשלום על החפץ מצטרף לכלל החובות המוטלים על החברה, ובאופן זה בד"כ לא יראה הקונה הפרטי את כספו בחזרה, אחרי שבעלי החובות הגדולים כדוגמת הבנקים וכדומה, ינסו לגבות את חלקם. בנוסף לכך, בכל ספק משפטי, כידוע, כלל גדול בדין הוא "המוציא מחברו עליו הראיה". ממילא מי שהחפץ לא בבעלותו, ידו על התחבונה בכל מצב של ספק משפטי. עוד השלכה חשובה שדנו בה כבר לעיל, הינה יכולת החזרה מן המקח. בעוד שאם התבצע הקניין אין אחד הצדדים יכול לחזור בו מן המקח, אך אם רק ניתן הכסף, בלא פעולת הקניין, ניתן לחזור מן המקח. האחרונים נחלקו האם קניין הסיטומתא מועיל, אפילו במצבים שקניינים אחרים לא מועילים, כדוגמת "דבר שלא בא לעולם". כ"כ נחלקו הראשונים, האם קניין סיטומתא מועיל, אפילו אם המנהג להקנות בדיבור בלבד, למרות שכפי שראינו לעיל, אומר השו"ע שאין המקח נגמר בדברים בלבד. לדעת בעל קצות החושן, כשם שלא ניתן להקנות בשאר קניינים דבר שלא בא לעולם וכדומה, כך גם בקניין סיטומתא. סברתו מובנת מאוד, משום שגם אם ישנו תוקף לקניין סיטומתא מדאוריתא, אם נאמר שישנו תוקף לקניין זה גם בדברים שלא באו לעולם וכדומה, ממילא יש בכך נתינת תוקף לקניין זה, אף יותר מאשר קניינים מדאוריתא, וזאת מניין? קושיא זו אכן קשה על החתם סופר, אשר אומר במפורש שקניין סיטומתא מועיל גם בדבר שלא בא לעולם וכדומה. ניתן לתרץ את דבריו, ובכך לענות גם על שאר הקושיות שהקשנו באופן הבא. אכן להבנת הפוסקים קניין סיטומתא אינו מהווה קניין כלל, כדברי הש"ך, שאין יכולת להתנות על קניין מסויים שיהיה קניין, משום שהתניה זו יוצאת מגבולות ההתניות הרגילות בדיני ממונות, אשר רק בהם כל תנאי קיים, משום שניתן למחול על כסף, ומכח זה ניתן להתנות בתנאים אלו ואחרים. אולם, לא ניתן כלל לתת חשיבות קניינית לדבר שאין לו חשיבות כזו, משום שמעשה זה יוצא מגדרי המחילה. אלא שמה שמובא בגמ' שקניין סיטומתא קונה, אין פירושו של דבר שיש לו חשיבות של קניין, אלא הנחה שבשוק מסחרי מסוים כללי השוק מתייחסים למעשה מסוים כאילו יש בו קניין, אך למעשה לא נותנים לו כל תוקף של קניין. ע"פ זה ניתן להסביר את דברי הגמ' לעיל, מדוע אומרת הגמ' שסיטומתא קונה רק לעניין מי שפרע, ורק במקום שנהגו קונה לגמרי כפי שהקשנו לעיל. מצד מערכת הקניינים סיטומתא הינו עוד אחד מהמעשים הרבים, אשר אינם קבילים מבחינה קניינית, ולכן ע"פ היסוד שהבאנו לעיל, קניין זה גורם אך ורק לקבלת מי שפרע על מי שחזר בו, כפי שנפסק בעניין הקונה מטלטלין בכסף. אולם, מוסיפה הגמ', שבמקום שנהגו לשוות לסיטומתא קניין גמור ממילא הוא קונה. אין הכוונה שיש בכך נתינת תוקף של קניין, אלא יש בכך אמירה לפיה מערכת המסחר בתחום מסוים, מתייחסת למעשה זה כאילו הוא קניין, על כל ההשלכות הנוגעות למעשה זה. יחס זה הניתן לסיטומתא, הנותן לו ערך של קניין בלא כל מעשה קניין, הוא החידוש של הגמ' להבנה זו. היינו, שניתן לתת למעשה מסוים יחס של קניין, למרות שע"פ כללי הקניינים, כיוון שאין כאן מעשה ספציפי שעושה קניין, כפי שהסברנו לעיל, אין כל תוקף קנייני. מכיוון שאיננו מחפשים תוקף קנייני, אלא רק את התוצאה שהקניין יוצר, ממילא ניתן למעשה הסיטומתא תוקף זה. ממילא המחלוקת האם לקניין סיטומתא תוקף דאוריתא, וכן המחלוקת אם קניין דרבנן יכול לבצע מעשים שהקניין בהם מתחייב מן התורה, כד' מינים, קידושין וכדומה, נובעת מאותה חקירה, האם אנו מחפשים במעשים אלו את מעשה הקניין, או את התוצאה בלבד. אם הננו מחפשים את התוצאה, ניתן לומר שתקנת חכמים, וכן מנהג הסוחרים, יכול להעניק את אותה התוצאה כמו קניין מהתורה, משום שלמעשה תקנות אלו יסודם ביכולת ההתניה על כל דבר שבממון. או שמא הצורך במצבים אלו אינו רק בתוצאת הקניין, אלא גם במעשה הקניין והתהליך עצמו, שלא ניתן לחז"ל, ובטח שלא למנהג הסוחרים להמציא תהליכים שלא היו ולא נבראו, ולומר שיש להם תוקף קנייני. יסוד חידוש זה בגדרו של קניין סיטומתא, שלמעשה אינו מהווה קניין כלל כפי שאמרנו, נלמד מההבנה הבסיסית בתהליך הקניין כפי שהבאנו לעיל, לפיה מעשה הקניין רק מוכיח את גמירות הדעת שהינה רצינית, ולמעשה עיקר העברת

הבעלות הינה, עצם הדיבור וההסכמה בין הצדדים על העברת בעלות זו. מכאן הבינו חז"ל לשיטה זו, שמכיוון שכך, ניתן במצבים שונים של הסכמה והתניה בין הצדדים, להפקיע את הצורך במעשה ספציפי, ולעיתים אף להסתפק בדיבור בלבד. משום שעיקר הקניין בוצע, וחסר רק "המכה בפטיש" שאותו ראו חז"ל לנכון להחליפו במצבים שונים, כקנייני דרבנן השונים וסיטומתא.

לכאורה אחר כל דברינו, שהסברנו בטוב טעם ודעת את סברתו של החת"ס, הסובר שקניין סיטומתא אינו קניין, וממילא ניתן לבצעו אפילו במצבים בהם כל קניין אחר לא תופס, כדבר שלא בא לעולם וכדומה, עדיין נותרנו בבעיה. שהרי כפי שהבאנו, הקצות ואחרונים נוספים חולקים על דבריו, ואומרים שסיטומתא אינו יוצא מגדרי הקניין הרגילים, אלא הינו קניין ככל הקניינים, וממילא עדיין לא ניתן יהיה להשתמש בכרטיסי אשראי וקניינים ווירטואליים אחרים, לפחות בחלק מתהליכי הקניין המצויים בשוק כיום, שכפי הנראה יתרבו במשך הזמן, מפאת הנוחות וההסכונות שיש בקניינים אלו. אלא שאחר כל מחלוקות אלו, באים דברי המהרש"ל, שכאשר מתבוננים אנו בגוף דבריו, ניתן לראות בברור, שכלל אינו עוסק בקניין בסיטומתא רגיל, אלא בקניין זכות ושליטה על שטחים מסוימים, שהינם דברים שלא באו לעולם, והינם וירטואליים לחלוטין, אשר יונק את כוחו, כפי שהוא אומר בעצמו, מכח דינא דמלכותא דינא. כלומר המהרש"ל כלל לא חולק על דעת הקצות הנ"ל, ומסכים שקניין סיטומתא לבדו אינו מועיל במקומות שקניינים אחרים אינם מועילים, כגון דבר שלא בא לעולם וכדומה. אולם, כאשר מדובר על דינא דמלכותא הדבר שונה. הסיבה לשוני בין דינא דמלכותא לבין קניינים באשר הם, נעוץ בהבנה שהבאנו לעיל, בעניין קניין סיטומתא להבנת החתם סופר.

בדינא דמלכותא לא מדובר על קניין מסוים שהשלטונות קבעו, אלא במערכת משפטית שלמה, המקבילה ומשלימה את המערכת המשפטית התורנית, אשר הרשב"א כבר אמר עליה, שאלמלי מערכת עזר זו, העולם היה נחרב. לכן נראה, שלמרות המחלוקת על קניין סיטומתא, אם הינו קניין ככל הקניינים או שמא הינו מערכת מקבילה, אשר מחפשת תוצאת קניין בלבד ע"י תנאי והסכמה בין הצדדים, נראה שבדינא דמלכותא יודו כולם שמערכת זו אינה צריכה להיות כבולה לגדרי התורה בענייני ממונות, ובכל מקום שלא נדרש קניין תורני כגון קידושין וכדומה, ניתן ע"י חקיקת חוקים מתאימים להגדיר מערכת קניינים וירטואליים, ככרטיסי אשראי, כסף וירטואלי, קניינים אינטרנטיים וכדומה, ולהחיל אותם ע"פ חוק ברור ומוסדר, אפילו על דברים שלא באו לעולם וכדומה. ע"פ דברים אלו, ניתן למצוא פתח, ולאשר מבחינה הלכתית-משפטית, את כל הקניינים הנ"ל, כולל במקרים שקנייני תורה לא תקפים לגבם. בכך ניתן יהיה לאפשר את קידום הכלכלה, ואת פיתוחם של דרכי קניין אלו, ולא לעצור אותם מסיבות הלכתיות כנ"ל. נראה שמגמתם של חז"ל לקדם דרכי קניין, ולא להקשות על הפרוצדורות הקנייניות, באה לידי ביטוי מובהק בתקנת קניין מעמד שלושתן, כפי שמביאים התוספות באומרם, שכל הסיבה לתקנת קניין זה, הינה ע"מ להקל על דרכי הקניין לטובת הסוחרים. זאת ע"פ ההבנה הבסיסית שהבאנו לעיל, לפיה מעשה הקניין אמנם מחייב, אך הינו רק המכה בפטיש של העברת הבעלות. עיקר תהליך הקניין מתבצע ע"י גמירות דעת והסכמה בין הצדדים. כיום, ישנם אי בהירויות רבות בחוק ביחס לתוקפם של קניינים ככרטיסי אשראי וכדומה. ע"מ שניתן יהיה להתייחס אליהם כקניינים לכל דבר ועניין, יש לחוקק חוקים ברורים מאוד ביחס אליהם, ע"מ ליצור הסכמה של כל הפוסקים בדבר תוקפם של קניינים מעין אלו, ולא להסתפק במנהג הרווח בשוק, היוצר קניין סיטומתא בלבד. ובכך ניתן יהיה להתייחס אליהם כקניינים לכל דבר מבחינה משפטית-הילכתית.